

ОТЕЦЪ ПАИСИЙ

ОБЩЕСТВЕНО-КУЛТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКО СПИСАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Проф. Г. П. Геновъ — Полша и малцинствата.
2. Проф. С. Баламезовъ — Преди Видовденския Уставъ — Различни проекти за нова конституция.
3. Ил. Ивановъ — Носители на култура.
4. В. Пундевъ — Голѣмитѣ думи.
5. К. П. Домусчиевъ — Наши и чужди стремежи къмъ Бѣломорския брѣгъ.
6. С. Смирновъ — П. Н. Милюковъ — Опитъ за биографически очеркъ и прегледъ на неговата дейность (III).
7. Николай Дончевъ — Никола Милевъ като историкъ.
8. В. Т. Велчевъ — Вътрешенъ прегледъ.
9. Т. Г. Баламезовъ — Външенъ прегледъ.

Излиза презъ втора и четвърта седмица всѣки месецъ на 16 страници най-малко.

Издание на Всебългарския съюзъ „Отецъ Паисий“.

Редакция и администрация: ул. Алабинска, Коопер. търг. домъ, буква А, първи етажъ № 72.
Телефонъ 4394.

Годишенъ абонаментъ: България 120 лв. странство 200 лв. предплатени
Полугодишенъ „ „ 60 „ „ 100 „ „

Единъ брой 5 лева

Ил. Ивановъ

Носители на култура

Налъво и надѣсно нашиятъ братъ сърбитъ тръбятъ предъ цивилизования свѣтъ, че тѣ сж обсебили Македония освенъ въ името на кръвни братски връзки (Sic), но и въ интереса на човѣшкия прогресъ, защото тѣ носили въ освободената отъ тѣхъ (!) страна просвѣта и култура; че тѣхната мисия, тѣхниятъ ангажиментъ предъ хуманна Европа сж били да втикнатъ въ пѣтя ни напредъка закъснѣлата Македония поради петвѣковното ѝ робство.

Вънъ отъ това, нашиятъ културоносители се стараятъ да затвърдятъ вѣрата, че всичко, каквото се е вършило въ просвѣтното поле въ Македония допреди тѣхното идване тамъ, е било дѣло на пропаганда, а не на напредъкъ и просвѣщение.

За да видимъ, доколко културоносителството на сърбитъ почива върху здравитѣ основи на действителността, следва да се запознаемъ, доколко е развита културата между народа въ самата сръбска държава.

Най-надеждниятъ критерий за измѣрване силата на културата на единъ народъ, на една държава, е състоянието на първоначалното образование — този квасъ и крайгъленъ камъкъ, върху който се гради всѣка култура.

За да се запознаемъ съ това състояние, ние ще повикаме на помощъ суровитѣ цифри, почерпани отъ официално издание на самото сръбско министерство на просвѣтата, а именно: „Notice sur d'instruction publique en Serbie“ — Paris — 1900.

Ето какъ се представлява положението на първоначалното образование въ Сърбия въ страницитѣ на тази официална статистика.

	при години училища учители ученици население			
1845	173	187	5847	915080 ж.
1855	274	306	9716	998919 „
1865	321	399	14694	1216348 „
1875	534	667	23238	1353890 „
1885	565	925	41703	1901736 „
1895	977	1816	73522	2312484 „
1899	1105	1921	85887	

* * *

Да видимъ сега, какво мѣсто заемаше Сърбия по своето първоначално образование въ реда на съседнитѣ ѝ държави и доколко е основателна нейната претенция за културтрегерство на Балканитѣ.

Въ книгата „Народната просвѣта въ Швейцария и балканскитѣ държави“ отъ г. Д. Мишевъ, която на френски езикъ бѣше издадена отъ Централата на Съюза на народноститѣ, сръщаме следнитѣ данни:

Държави	население	учителство	ученици	На 1000 жители се падатъ ученици
Швейцария	3,647,479	19,174	724,762	200
Берн, кант.	624,641	3,449	137,914	220
България	4,183,819	12,715	504,879	121
Гърция	2,631,952	5,811	306,481	117
Ромыния	6,777,722	11,532	598,888	88
Сърбия	2,821,015	3,069	146,396	51

Отъ тия цифри се вижда, че Сърбия не само не е знаменосецъ на културата, ами държи последно мѣсто въ реда на първоначалното образование между балканскитѣ държави.

* * *

Най-после нека продължимъ паралела между първоначалното образование у доверена Сърбия и онава у Македония — страна, която сърбитѣ смѣтатъ като арена на своята културна дейностъ и която тѣ наричатъ често пѣти неблагодарна, бидейки неподатлива на тѣхнитѣ аспирации.

Допреди учредяването на Екзархията, около 1870 година, Македония броеше 73 български училища. Това число почти се удвова около 1876/77 година, а именно достига цифрата 118 училища.

Наистина, българскиятъ църковенъ въпросъ най-рано се повдигна въ Македония, въ Скопие, презъ 1829 година, ала общо се подѣ отъ македонския народъ едва презъ периода 1840—1850 год.

Значи, въ продължение на нѣкакви 20—30 години (1840—1870), когато македонецътъ се бори за духовна свобода и народна църква, той отваря просвѣтни домове съ свои сръдства и по свой починъ, съзнавайки, че тия домове ще бждатъ крепости противъ всѣкакви чужди домогвания и източници за събуждане на народното съзнание.

Сърбия, държава съ единъ свободенъ петдесетгодишенъ животъ, господарка на своитѣ сждбини, при едно население отъ 1,350,000 ж., съ държавни материали и постоянни сръдства, презъ периода (1875—76) брои 534 училища.

Нека имаме предвидъ и това, че почти половината отъ общия брой на македонскитѣ българци не стоятъ въ редоветѣ на борещитѣ

се свои братя противъ фанариотското иго, а, напротивъ, въ своята пасивность и невежество влизать въ вражеския лагеръ.

Следъ двадесетъ години македонскиягъ българинъ има;

(1896/1897 уч. год.) 630 учил. съ 35499 ученика,

а кралство Сърбия

(1895/96 уч. год.) 977 учил. съ 73,522 ученика.

По онова време Сърбия броеше едно население отъ 2,3124,84 души срещу 800,000 души българи --- екзархисти (Prof. G. Weigand Die Nationalen Bestrebungen der Balkansvölker — Leipzig 1898 г.) сир. въ

1 училище

се пада на:

въ крал. Сърбия 2367 ж.

въ Македония (за българи екзарх.) 1269 ж.

1 ученикъ

се пада на:

31 ж.

22-23 ж.

Македонскиягъ българинъ презъ

1899/900 год. 718 училища съ 36674 учен.

а кралство Сърбия:

1899 год. 1105 училища съ 85887 учен.

Сиречь:

1 училище на	1 учен. на
Мак. българинъ 1114 жит.	21-22 ж.
Крал. Сърбия 2093 жит.	27 жит.

Още едно малко сравнение:

Споредъ статистиката на г. W. Sis (Mazedonien --- стр. 91) за 1911/912 уч. година на 100 души македонски българи се падагъ по 6-7 ученика, а въ

Ромъния на 100 жители	5-9 ученика
Сърбия " "	4 "
Гърция " "	37 "

Чини ми се, излишни сж всѣкакви други коментари. Езикътъ на цифритѣ е сухъ, но най-сигуренъ. Доколко сръбската претенция за културоносителство въ Македония почива на здрави основи, приведенитѣ данни най-ясно показватъ.

Сведения за българскитѣ училища въ Македония взимаме отъ книгата „Погледъ върху дейността на Българ. Екзархия отъ 1877-1902 год. — отъ О. М. и Б. — Leipzig, 1902 год.